

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол _____ № _____

Голова вченої ради

академік НАМН України професор

_____ Ю. В. Вороненко

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ**

«Ендоскопічні методи лікування в урології»

Тривалість навчання — 0,5 місяця (78 годин)

Кафедра урології

Київ — 2019

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради хірургічного факультету

Протокол _____ № _____

Голова вченої ради хірургічного факультету

доцент _____ В.Й. Шуба

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

- Возіанов Сергій Олександрович** – завідувач кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика д.мед.наук професор.
- Гурженко Юрій Миколайович** – д.мед.наук, професор кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Гайсенюк Федір Зіновійович** – д.мед.наук, професор кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Бойко Андрій Іванович** – к. мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Кравченко Микола Іванович** – к.мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Когут Віктор Вікторович** – к.мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Джуран Богдан Васильович** – к.мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Соснін Микола Дмитрович** – к.мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика
- Шевчук Дмитро Володимирович** – к.мед.наук, доцент кафедри урології НМАПО імені П.Л. Шупика

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма циклу тематичного удосконалення «Ендоскопічні методи лікування в урології» призначена для підвищення кваліфікації спеціалістів хірургічного профілю та лікарів урологів.

Цикл проводиться відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НМАПО імені П.Л. Шупика з урахуванням вимог постанови Кабміну від 28.03.2018 № 302 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабміну від 21.08.2019 № 800, наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», зареєстрованого в Мін'юсті 25.03.2019 за № 293/33264, та інших нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Мета циклу — удосконалення теоретичних знань та практичної підготовки, формування, оновлення, поглиблення ключових професійних компетентностей, а також отримання нових актуальних знань з ендоскопічних методів лікування урологічної патології, необхідних для професійної діяльності слухачів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я, ознайомлення з новітніми досягненнями в галузі тощо.

Цикл тематичного удосконалення передбачає розгляд медико-соціальні та епідеміологічні питання в урології, клінічної анатомії та фізіологію сечостатевого органів, семіотику та методи діагностики і лікування в урології, неспецифічні запальні захворювання, сечокам'яної хвороби та літотрипсії, а також трансуретральну резекцію передміхурової залози.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних спеціалістам хірургічного профілю та лікарям урологам для належного здійснення професійної діяльності.

За додатковими програмами включено: питання імунопрофілактики

У навчальному плані циклу зазначено контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15 % від загального обсягу часу.

Навчальний план та програма циклу тематичного удосконалення доповнені переліком практичних навичок для підсумкового заліку та списком рекомендованих джерел.

Для виконання цієї програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Проміжний контроль знань здійснюється за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття.

Для визначення рівня засвоєння програми циклу тематичного удосконалення з терміном передбачено підсумковий залік.

Слухачам, які виконали програму і успішно склали залік, видається посвідчення про проходження циклу встановленого зразка.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«Ендоскопічні методи лікування в урології»

Тривалість: 0,5 місяця (78 годин)

Контингент: спеціалісти хірургічного профілю, лікарі урологи

Код	Назва курсу	Кількість навчальних годин				
		Лекції ї	Семін. заняття	Самост. робота	Практич ні заняття	Разом
1	2	3	4	5	6	7
1	Медико-соціальні та епідеміологічні питання в урології.	2	-	-	-	2
2	Клінічна анатомія і фізіологія сечостатевого органів.	2	-	2	-	4
3	Семіотика та методи діагностики в урології.	2	-	2	-	4
4	Загальні методи консервативного лікування в урології.	-	2	-	2	4
5	Неспецифічні запальні захворювання.	2	2	-	12	16
6	Сечокам`яна хвороба Літотрипсія.	2	4	-	24	30
7	Трансуретральна резекція передміхурової залози та сечового міхура	2	2	-	12	16
8	Залік	-	-	-	-	2
	Разом	8	10	4	54	76
9	Питання імунопрофілактики	2	-	-	-	2
	Разом	2	-	-	-	2
	Всього	10	10	4	54	78

**Навчальна програма циклу
тематичного удосконалення
«Ендоскопічні методи лікування в урології»**

Код курсу, розділу, теми	Назва курсу, розділу, теми
1.	МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ В УРОЛОГІЇ
1.1.	Історія розвитку урології в Україні.
1.2.	Планування, статистика, організація урологічної допомоги в Україні.
1.3.	Післядипломне навчання в Україні.
1.3.1.	Атестація лікарів-урологів.
1.4.	Поширеність захворюваності урологічного профілю.
1.5.	Планування та організація урологічної допомогою
1.6.	Послідовність в роботі поліклініки та стаціонару.
1.6.1.	Документація в поліклініці та стаціонарі.
1.6.2.	Оформлення документації. Тимчасова та стійка неприцездатність.
1.6.3.	Експертиза неприцездатності.
1.7.	Лікарська етика, деонтологія, законодавчі документи.
1.7.1.	Законодавчі акти з охорони здоров'я. Юридична відповідальність.
1.7.2.	Правові норми.
1.7.3.	Відповідальність медичних працівників за порушення законодавства
2.	КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ СЕЧОСТАТЕВИХ ОРГАНІВ
2.1.	Анатомія передньої черевної стінки, поперекової ділянки та позаочеревенного простору.
2.1.1.	Шари, м'язи, фасції та міжфасціальні проміжки передньої черевної стінки. Кровообіг та Іннервація.
2.1.2.	Шари, м'язи та фасції поперекової ділянки. Кровообіг та іннервація.
2.1.3.	Шари м'язи та фасції позаочеревенного простору. Кровообіг та іннервація
2.2.	Анатомія та фізіологія нирок та сечоводів.
2.2.1.	Скелетотопія нирок та сечоводів.
2.2.2.	Будова нирок та сечоводів.
2.2.3.	Кровообіг. Варіативна анатомія ниркових судин.
2.2.4.	Лімфатична система.
2.2.5.	Іннервація.
2.3.	Анатомія та фізіологія передміхурової залози.
2.3.1.	Фасціальні шари та клітковинні простори органів таза
2.3.2.	Кровообіг.

2.3.3.	Лімфатична система.
2.3.4.	Іннервація.
2.4.	Анатомія та фізіологія сім'яних міхурців.
2.5.	Анатомія та фізіологія сечівника. Лімфатична система.
2.5.1.	Клінічна класифікація відділів сечівника.
2.5.2.	Кровопостачання.
2.5.3.	Іннервація
2.6.	Анатомія та фізіологія яєчок.
2.6.1.	Оболонки яєчка.
2.6.2.	Кровопостачання.
2.6.3.	Іннервація.
	Лімфатична система.
2.7.	Анатомія та фізіологія статевого члена. Кровопостачання. Лімфатична система. Іннервація.
2.8.	Анатомія промежини. М'язи та фасції промежини. Кровопостачання. Лімфатична система. Іннервація.
3.	СЕМІОТИКА ТА МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ В УРОЛОГІЇ
3.1.	Больові відчуття. Розлади сечовипускання.
3.2.	Фізикальні та лабораторні методи дослідження.
3.2.1.	Пальцеве ректальне дослідження.
3.2.2.	Аналіз секрету передміхурової залози.
3.2.3.	Загальний аналіз сечі та його модифікації.
3.2.4.	Спермограма.
3.2.5.	Дослідження рівня онкомаркерів.
3.3	Інструментальні методи дослідження.
3.3.1.	Апаратура та інструменти, які застосовуються в сучасній урологічній практиці.
3.3.2.	Урофлуометрія.
3.3.3.	Цистоманометрія.
3.3.4.	Реографія.
3.3.5.	Електроміографія.
3.3.6.	Ультразвукові дослідження. Трансабдомінальне УЗД. Трансректальне УЗД.
3.3.7.	Термографія.
3.4.	Рентгенологічні методи дослідження. Радіоізотопні дослідження.
3.4.1.	Підготовка хворих до дослідження.
3.4.2.	Ренгтенконтрастні речовини.
3.4.3.	Екстректорна урографія та її модифікації.
3.4.4.	Уретеропієлографія.
3.4.5.	Антеградна пієлографія.
3.4.6.	Цистографія та її модифікації.
3.4.7.	Уретрографія.
3.4.8.	Генітографія.
3.4.9.	Фістулографія.

3.4.10.	Судинні рентгендослідження.
3.4.11.	Комп'ютерна томографія.
3.4.12.	Магнітно-резонанса томографія.
4.	ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ КОНСЕРВАТИВНОГО ЛІКУВАННЯ В УРОЛОГІЇ
4.1.	Лікувальне харчування урології.
4.2.	Лікувальна фізкультура.
4.3.	Фізіотерапевтичне лікування урологічних хворих.
4.4.	Санаторно-курортне лікування.
4.5.	Антибактеріальне лікування в урології.
5.	НЕСПЕЦИФІЧНІ ЗАПАЛЬНІ ЗАХВОРЮВАННЯ
5.1.	Неспецифічні запальні захворювання нирок та позаочеревенної клітковини.
5.1.1.	Гострий пієлонефрит, частота захворювання, етіологія, патогенетичні фактори, класифікація, клінічні прояви, ускладнення, диференційна діагностика гострого серозної та гнійної форми, лікування.
5.1.2.	Папілярний некроз, етіологія, патогенез, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.1.3.	Апостематозний пієлонефрит, абсцес та карбункул нирки, етіологія, патогенез, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.1.4.	Паранефральний абсцес як ускладнення пієлонефриту, етіологія, патогенез, діагностика, лікування.
5.1.5.	Сепсис. Септикопемія. Бактеріємічний шок.
5.1.6.	Показання до консервативного та хірургічного лікування пієлонефриту та його ускладнень.
5.1.7.	Особливості перебігу пієлонефриту у дітей та осіб похилого віку.
5.1.8.	Хронічний пієлонефрит, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, діагностика, консервативне лікування, ускладнення та наслідки.
5.1.9.	Паранефрит, етіологія, класифікація, клінічні прояви, діагностика, лікування.
5.1.10.	Позаочервенний фіброз, етіологія, класифікація, клінічні прояви, діагностика, лікування.
5.2.	Неспецифічні запальні захворювання сечового міхура та сечівника.
5.2.1.	Цистит, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, діагностика, лікування. Особливості діагностики та лікування інтерстиціального та променевого циститу.
5.2.2.	Цисталгія, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.2.3.	Уретрит, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.3.	Неспецифічні запальні захворювання передміхурової залози та сім'яних міхурців.
5.3.1.	Гострий простатит, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування. Абсцес передміхурової залози.
5.3.2.	Хронічний простатит, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви,

	диференційна діагностика, лікування.
5.3.1.	Везикуліт, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.	Неспецифічні захворювання чоловічих статевих органів
5.4.1.	Баланіт, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.2.	Баланопостит, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.3.	Фімоз етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.4.	Парафімоз етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.5.	Хвороба Пейроні, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.4.6.	Каверніт, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.5.	Неспецифічні захворювання органів калитки
5.5.1.	Орхіт, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.5.2.	Епідидиміт, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
5.6.	Експертиза непрацездатності при неспецифічних запальних захворювання сечостатевих органів.
6.	СЕЧОМ'ЯНА ХВОРОБА. ЛІТОТРИПСІЯ.
6.1.	Нефролітіаз, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.2.	Уретеролітіаз, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.3.	Цистолітіаз, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.4.	Конкременти уретри та передміхурової залоз, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.4.	Рентгенологічна та ультразвукова діагностика нефро- та уретеролітіазу.
6.5.	Кристалурія, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.6.	Ниркова коліка, етіологія патогенез, класифікація, клінічні прояви, диференційна діагностика, лікування.
6.7.	Консервативне лікування
6.7.1.	Літолітична терапія, класифікація, показання, протипоказання.
6.7.2.	Літокінетична терапія, класифікація, показання, протипоказання.
6.8.	Екстракорпоральна ударно-хвильова літотрипсія (ЕУХЛ)
6.8.1.	Механізм ЕУХЛ. Апаратура.
6.8.2.	Показання та протипоказання.
6.8.3.	Ускладнення після ЕУХЛ їх профілактика та лікування.

6.9.	Ендоскопічні хірургічні методи лікування
6.9.1.	Уретеролітоекстракція, показання, протипоказання, ускладнення їх профілактика та лікування.
6.9.2.	Контактна уретеролітотрипсія, види енергій, показання, протипоказання, ускладнення їх профілактика та лікування.
6.9.3.	Перкутанна нефролітотрипсія, нефролітолапаксія. Рентгенасоційований доступ. УЗ-асоційований доступ. Види енергій. Показання, протипоказання, ускладнення їх профілактика та лікування.
6.9.4.	Цистолітотрипсія, види енергій, показання, протипоказання, ускладнення їх профілактика та лікування.
6.10.	Ускладнення сечокам'яної хвороби.
6.10.1.	Гнійно-септичні ускладнення, профілактика, лікування.
6.10.2.	Гостра ниркова недостатність, профілактика, лікування.
6.10.3.	Хронічна ниркова недостатність, профілактика, лікування.
6.11.	Профілактика та метафілактика сечокам'яної хвороби.
6.12.	Експертиза непрацездатності при сечокам'яній хворобі.
7.	ТРАНСУРЕТРАЛЬНА РЕЗЕКЦІЯ ПЕРЕДМІХУРОВОЇ ЗАЛОЗИ ТА СЕЧОВОГО МІХУРА
7.1.	Трансуретральна резекція передміхурової залози
7.1.1.	Загальна характеристика метода трансуретральної резекції передміхурової залози. Історія виникнення та розвитку технічних можливостей для трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.1.2.	Апаратура.
7.1.3.	Показання та протипоказання до трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.1.4.	Методики трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.1.5.	Ускладнення трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.1.6.	Помилки під час виконання трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.1.7.	Помилки періоду реабілітації після трансуретральної резекції передміхурової залози.
7.2.	Трансуретральна резекція сечового міхура
7.2.1.	Загальна характеристика метода трансуретральної резекції сечового міхура. Історія виникнення та розвитку технічних можливостей для трансуретральної резекції сечового міхура.
7.2.2.	Апаратура.
7.2.3.	Показання та протипоказання до трансуретральної резекції сечового міхура.
7.2.4.	Методики трансуретральної резекції сечового міхура.
7.2.5.	Ускладнення трансуретральної резекції сечового міхура.
7.2.6.	Помилки під час виконання трансуретральної резекції сечового міхура.
7.2.7.	Помилки періоду реабілітації після трансуретральної резекції сечового міхура.
8.	ПИТАННЯ ІМУНОПРОФІЛАКТИКИ

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ТА УМІНЬ
ДЛЯ ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«Ендоскопічні методи лікування в урології»**

1. Катетеризація сечового міхура.
2. Катетеризація сечоводу.
3. Бужування сечівника.
4. Цистоскопія, хромоцистоскопія.
5. Уретроскопія.
6. Оцінка оглядової рентгенограми сечової системи.
7. Екскреторна урографія (показання, протипоказання, методики виконання, профілактика та лікування ускладнень, оцінка урограм).
8. Уретеропієлографія (показання, протипоказання, методи виконання, профілактика та лікування ускладнень, оцінка рентгенограм).
9. Антеградна пієлографія (показання, техніка виконання, профілактика ускладнень, оцінка рентгенограм).
10. Пневморетроперитонеум (показання, протипоказання, техніка виконання, профілактика та лікування ускладнень, оцінка рентгенограм).
11. Цистографія (показання, протипоказання, техніка виконання, профілактика та лікування ускладнень, оцінка цистограм).
12. Уретрографія (показання, протипоказання, техніка виконання, профілактика та лікування ускладнень, оцінка уретрограм).
13. Пункція сечового міхура.
14. Троакарна цистостомія.
15. Цистостомія.
16. ТУР гіперплазованої передміхурової залози.
17. ТУР поліпів сечового міхура.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Возіанов С.О., Шуляк О.В., Петришин Ю.С. Трансуретральна резекція передміхурової залози в лікуванні доброякісної гіперплазії / (2-е вид., доповнене). Львів, вид-тво «КВАРТ», 2015 - 244 с.
2. Горовий В.І., Шапринський В.О., Мазорчук Б.Ф. Клінічна анатомія сечостатевих органів: навчальний посібник / В.І. Горовий, В.О. Шапринський, Б.Ф. Мазорчук. – М.: Видавництво «Нілат-ЛДТ», 2016 – 640с., іл..
3. Григорьев Н.А. Эндоурология для «чайников», или Как я это делаю / Н.А. Григорьев – М.: Издательство «Практическая медицина», 2016 – 144с.
4. Хашим Хашим, Пол Абрамс, Роджер Дмоховски. Урологические манипуляции и малые операции. – М: Издательство «Медицинская литература», 2014 – 160с
5. Андронов А.С., Ергаков Д.В., Мартов А.Г., Эндоскопический атлас. Фиброуретроцистоскопия с узкоспектровой диагностикой / А.С. Андронов, Д.В. Ергаков, А.Г., Мартов – М.: Издательство «Мегаполис», 2012. – 140с., илл.
6. Сергиенко Н.Ф., Бегаев А.И., Васильченко М.И., Братчиков О.И. Ошибки и осложнения трансуретральной резекции предстательной железы при аденоме / (2-е изд., дополненное). – М.: Издательство БИНОМ, 2013. – 112 с., илл.
7. Абрамов Д.В. Трансуретральная хирургия предстательной железы: учебное пособие / Д.В. Абрамов и др. – Н.Новгород: Издательство Приволжского исследовательского медицинского университета, 2018. – 140 с., илл.
8. Капустин С.В. Ультразвуковая исследование в урологии и нефрологии. Монография / С.В. Капустин, Р. Оуен, С.И. Пиманов – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Умный доктор, 2017. – 176 с.: ил.
9. Колпаков И.С. Мочекаменная болезнь: Руководство для врачей / И.С. Колпаков. – М.: ООО «Издательство «Медицинское информационное агенство» 2014. – 368с: ил.

- 10.Кадыров З.А. Истраков В.Г., Сулейман С.И., Рамишвили В.Ш., Нусратуллоев И. Мочекаменная болезнь: клинико-биохимические аспекты патогенеза, диагностики и лечения. – М.: Издательство БИНОМ. – 2014. – 184с., илл.
- 11.Ханно Ф.М., Малкович С.Б., Вейн А. Дж. Руководство по клинической урологии: Пер. с англ. / Под ред. Ф.М. Ханно, С.Б. Малковича, А. Дж. Вейна – 4-е изд. – М.:ООО «Медицинское информационное агенство», 2016. – 565с.: илл.
- 12.Коган М.И. Стриктуры уретры у мужчин. Реконструктивно-восстановительная хирургия / М.И. Коган. – М.: Практическая медицина, 2010 – 143с: ил.
- 13.Кадыров З.А. Лапароскопические и ретроперитонеоскопические операции в урологии / З.А. Кадыров [и др.]. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2017. – 488с.: ил.
14. Кочкин А.Д., Хирургическая анатомия предстательной железы / А.Д. Кочкин. – М.: НижГМА – 2017. – 72с.
- 15.Пушкарь Д.Ю., Касян Г.Р., Функциональная урология и уродинамика / Д.Ю. Пушкарь, Г.Р. Касян – М.: Издательство «ГЭОТАР-Медиа», 2014. – 376с.
16. Котов С.В. Стриктуры уретры у мужчин. Выбор метода уретропластики / С.В. Котов/. – М.: Издательство «Москва» - 2018. – 380 с., илл.
- 17.Пушкарь Д.Ю., Тутельян В.А., Малхасян В.А. Заболевания предстательной железы: Справочник – М.: Издательство «ГЭОТАР-Медиа» - 2014. – 192с.
- 18.Глыбочко П.В. Урология. От симптомов к диагнозу и лечению. Иллюстрированное руководство: Руководство / П.В. Глыбочко/ - М.: Издательство «ГЭОТАР- Медиа» - 2014. – 148с., илл.
- 19.Билич Г.Л., Зигалова Е.Ю. Справочник по сексологии и андрологии: Справочник – М.: Издательство «Практическая медицина». – 2018. – 384с.
- 20.Гайворонский И.В., Горячева И.А., Матвиенко Ю.А. Половой член. Анатомия эректильной дисфункции. – М.: Издательство «СпецЛит», 2018. – 191с., илл.
- 21.Хашим Х., Рейнард Дж. Неотложные состояние в урологии / Х. Хашим, Дж. Рейнард, и др./ М.: Издательство «ГЭОТАР-Медиа». – 2016. – 320с., илл.

- 22.Белый Л.Е. Неотложная андрология. – М.: Издательство «МИА», 2014. – 248с., илл.
- 23.Жиборев Б.Н. Мужское бесплодие и хирургические заболевания органов половой системы. – М.: Издательство «ГЭОТАР-Медиа», 2018. – 304 с., илл.
- 24.Курчатов Д.Г., Капто А.А. Ангиоандрология / Д.Г. Курчатов, А.А. Капто/. – М.: Издательство «Медпрактика-М». – 2018. – 368с., илл.
25. Лоран О.Б., Синякова Л.А. Воспалительные заболевания органов мочеполовой системы: Руководство для врачей. – М.: Издательство «МИА», 2015. – 104 с., илл.
- 26.Гугушвили Л.П. Инфекции и секс: туберкулёз и другие инфекции урогенитального тракта как причина сексуальных дисфункций / Л.П. Гугушвили. – М.: Издательство «ГЭОТАР-медиа», 2015. – 168 с.,
- 27.Joseph A. Smith, Jr., Stuart S. Howards, Glenn M. Preminger, Roger R. Dmochowski. Hinman's atlas of urologic surgery / [edited by] Joseph A. Smith, Jr., Stuart S. Howards, Glenn M. Preminger, Roger R. Dmochowski: 4th edition. | Philadelphia, PA : Elsevier, [2017] | Includes index.
- 28.Божедомов В.А., Сухих Г.Т. Иммунное мужское бесплодие / В.А. Божедомов В.А., Г.Т. Сухих /.: Учебное пособие. – М.: Издательство «Е-нот». – 2018 – 80с.

Допоміжна література

1. European Association of Urology: Guidelines. – 2016 Edition
2. European Association of Urology: Guidelines – 2017 Edition
3. European Association of Urology: Guidelines – 2018 Edition
4. European Association of Urology: Guidelines – 2019 Edition
5. Ultrasonography in urology: a practical approach to clinical problems [Текст] = Ультрасонография в урологии: практический подход к клиническим ситуациям / E. I. Bluth [et al.]. - 3nd ed. - New York ; Stuttgart : Thieme, 2018. - ill. - Bibliogr. at the end of chapters. - Index: p. 165-180.

6. Campbell-Walsh urology [Текст] = Урология. Vol. 1. / ed.-in-chief Alan J. Wein ; edit. L. R. Kavoussi [et al.]. - 11 th ed. - Philadelphia : Saunders Elsevier, 2017. - ill.
7. Campbell-Walsh urology [Текст] = Урология. Vol. 2. / ed.-in-chief Alan J. Wein ; edit. L. R. Kavoussi [et al.]. - 11 th ed. - Philadelphia : Saunders Elsevier, 2017. - ill.
8. Campbell-Walsh urology [Текст] = Урология. Vol. 3. / ed.-in-chief Alan J. Wein ; edit. L. R. Kavoussi [et al.]. - 11 th ed. - Philadelphia : Saunders Elsevier, 2017. - ill.
9. Campbell-Walsh urology [Текст] = Урология. Vol. 4. / ed.-in-chief Alan J. Wein ; edit. L. R. Kavoussi [et al.]. - 11 th ed. - Philadelphia : Saunders Elsevier, 2017. - ill.
10. Abhishek, Jatinder Kumar, Anil Mandhani, Aneesh Srivastava, Rakesh Kapoor, M.S. Ansari Pediatric urolithiasis: Experience from a tertiary referral center *Journal of Pediatric Urology* Volume 9, Issue 6, Part A, December **2013**, Pages 825-830. <https://doi.org/10.1016/j.jpurol.2012.11.003>.
11. Akin Y, Uçar M, Yücel S Current medical treatment in pediatric urolithiasis *Turk J Urol*. **2013** Dec; 39(4): 253–263. doi: 10.5152/tud.2013.063.
12. Bailey G, Vaughan L et al. Perinatal outcomes with tamsulosin therapy for symptomatic urolithiasis. *AUA* **2015** MP41-05.
13. Copelovitch L Urolithiasis in Children *Medical Approach Pediatr Clin North Am*. **2012** Aug; 59(4): 881–896.
14. Edvardsson VO, Goldfarb DS, et al. Hereditary causes of kidney stones and chronic kidney disease. *Pediatr Nephrol*. **2013**;28:1923–42.
15. Iqbal N, Assad S, Hussain I, Hassan Y, Khan H, Armaghan M, et al. Comparison of outcome of tubed versus tubeless percutaneous nephrolithotomy in children: A single center study. *Turk J Urol* **2018**; 44(1): 56-61. DOI: 10.5152/tud.2018.19616.
16. Gaur DD, Trivedi S, Prabhudesai MR, Gopichand M (**2002**) Retroperitoneal laparoscopic pyelolithotomy for staghorn stones. *J Laparoendosc Adv Surg Tech A* 12(4):299–303.

17. Jackson, E.C. & Avendt-Reeber, M. *Curr Treat Options Peds* (2016) 2: 10. <https://doi.org/10.1007/s40746-016-0041-0>.
18. Kaya Engin, Ebioloğlu Turgay, Zor Murat, Yalçın Serdar, Coğuplugil Emrah Adem, Bedir Selahattin The outcome of percutaneous nephrolithotomy on ≥ 50 mm staghorn and multiple calyceal stones *Turk J Urol* 2018; 44: 148-152 DOI: 10.5152/tud.2017.84665.
19. Kirejczyk JK, Korzeniecka-Kozerska A, et al. Dyslipidaemia in overweight children and adolescents is associated with an increased risk of kidney stones. *Acta Paediatr.* 2015;104:e407–13.
20. Lao M, Kogan BA, et al. High recurrence rate at 5 year follow-up in children after upper urinary tract stone surgery. *J Urol.* 2014;191:440–4.
21. Sen Haluk, Seckiner Ilker, Bayrak Omer, Erturhan Sakip, Demirbağ Asaf Treatment alternatives for urinary system stone disease in preschool aged children: Results of 616 cases *Journal of Pediatric Urology*, Volume 11, Issue 1, 2015, pp. 34.e1-34.e5 <https://doi.org/10.1016/j.jpuro.2014.11.010>.
22. Shahat A, Elderwy A, et al. Is tamsulosin effective after shockwave lithotripsy for pediatric renal stones? A randomized controlled study. *AUA*, 2015, MP40-01.
23. Sorenson MD, Chi T, et al. Activity, energy intake, obesity and the risk of incident kidney stones in postmenopausal women: a report from the women's health initiative. *J Am Soc Nephrol.* 2014;25:362–9.
24. Spasovski G, Beck BB, Blau N, Hoppe B, Tasic V. Late diagnosis of primary hyperoxaluria after failed kidney transplantation. *Int Urol Nephrol.* 2010;42:825–9.
25. Tasian GE, Copelovitch L. Evaluation and medical management of kidney stones in children. *J Urol.* 2014;192:1329–36.
26. *Emergencies in urology [Текст] = Неотложные состояния в урологии / M. Hohenfellner, R. A. Santucci. - Berlin [etc.] : Springer, 2007. - ill. - Bibliogr. at the end of chapters. - Index: p. 649-659.*
27. *Smith, J. A. Robotics in urologic surgery [Текст] = Робототехника в урологической хирургии / J. A. Smith, A. Tewari. - Philadelphia : Saunders Elsevier, 2018. - 182 p. : ill. - Bibliogr. at the end of chapters.*

28. Rosenblatt, A. Manual of laparoscopic urology [Текст] = Справочник по лапароскопической урологии / A. Rosenblatt, R. Bollens, B. E. Cohen ; foreword by C. Schulman. - Berlin : Springer, 2018. - ill. - Bibliogr. at the end of chapters. - Subject index: p. 215-226.
29. Nargund, V. H. Urological oncology [Текст] = Урологическая онкология / V. H. Nargund, D. Raghavan, H. M. Sandler. - London : Springer, 2017. - 634 p. : ill. - Bibliogr. at the end of chapters. - Index: p. 607-634.
30. Возіанов О.Ф., Люлько О.В. «Атлас руководство по урологии», Дніпропетровськ, 2000, Т 1-3.
31. Возіанов О.Ф., Дзюрак В.С. «Літотрипсія в лікуванні сечокам'яної хвороби», Праці міжобласної науково-практичної конференції, Дніпропетровськ, 1994, с. 3
32. Возіанов А.Ф. с соавт. «Пузырно-уретральные свищи у женщин», 1992.
33. Возіанов А.Ф. с соавт. «Воспалительные заболевания мочевых органов», К., 1987.
34. Возіанов А.Ф. с соавт. «Профилактика мочекаменной болезни», К., 1988.
35. Возіанов А.Ф. с соавт. «Острая почечная недостаточность», К., 1988.
36. Возіанов А.Ф. с соавт. «Терминальные опухоли яичка», К., 1991.
37. Возіанов А.Ф. с соавт., «Инвалидность в следствие урологических болезней», К., 1991.
38. Клінічні рекомендації ЄАУ (Європейської асоціації урологів) і ESPU (European Society of Paediatric Urology) «Дитяча урологія», S. Tekgul, H. Riedmiller, E. Gerharz, P. Hobeke, R. Kocvara, R. Nijman, Chr. Radmayr, R. Stein, **2015**.
39. Наказ МОЗ України від 06.12.2004 № 604 "Про затвердження клінічних протоколів за спеціальністю "Урологія".
40. Галузевий стандарт „Протокол ведення хворих. Сечокам'яна хвороба. Каміни нирки” (Додаток до наказу МОЗ №604 від 06-12-2004).
41. Галузевий стандарт „Протокол ведення хворих. Сечокам'яна хвороба. Каміни сечоводу” (Додаток до наказу МОЗ №604 від 06-12-2004).

- 42.Наказ МОЗ України Про затвердження Протоколів лікування дітей за спеціальністю «Дитяча урологія» від 29.12.2003р. №624.
- 43.Наказ МОЗ України Про затвердження Протоколів лікування дітей за спеціальністю «Дитяча нефрологія» від 20.07.2005р. №365.
- 44.Наказ МОЗ України Про внесення змін до наказу МОЗ України від 29.12.03 № 624 «Про затвердження Протоколів лікування дітей за спеціальністю «Дитяча урологія» від 12.05.2010р. №394.
- 45.Клінічний протокол санаторно-курортного лікування дітей з сечокам'яною хворобою (Додаток до наказу МОЗ №364 від 28.05.2009).
- 46.Возіанов О.Ф., Сеймівський Д.Л., Бліхар В.Є. Вроджені вади сечових шляхів у дітей.- Тернопіль: Укрмедкнига, **2000**.- 220 с.
- 47.Возіанов С.О., Гжегоцький М.Р., Шуляк О.В., Петришин Ю.С., Мисоковець О.Г., Строй О.О. Урологія.- Львів: Світ, **2003**.- 304 с.
- 48.Лопаткин Н.А. Урология. Национальное руководство // М.: Гэотар-Мед. – С.138-155. – **2009**.

Інформаційні ресурси

1. <http://uroweb.org>
2. <http://uroweb.ru>
3. <http://uroedu.ru>